

Archeologienota met beperkte samenstelling Sint-Lenaarts (Brecht) – Klein Veerle 113

Natasja Reyns

Bornem
2022

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2022/12.807/103

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	12
2.4	Assessmentrapport	13
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	13
2.4.2	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	16
2.4.3	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	16
3	Samenvatting	17
4	Bibliografie	18
4.1	Websites	18
5	Bijlagen	19
5.1	Archeologische periodes	19

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

Omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn, betreft het een archeologienota met beperkte samenstelling.

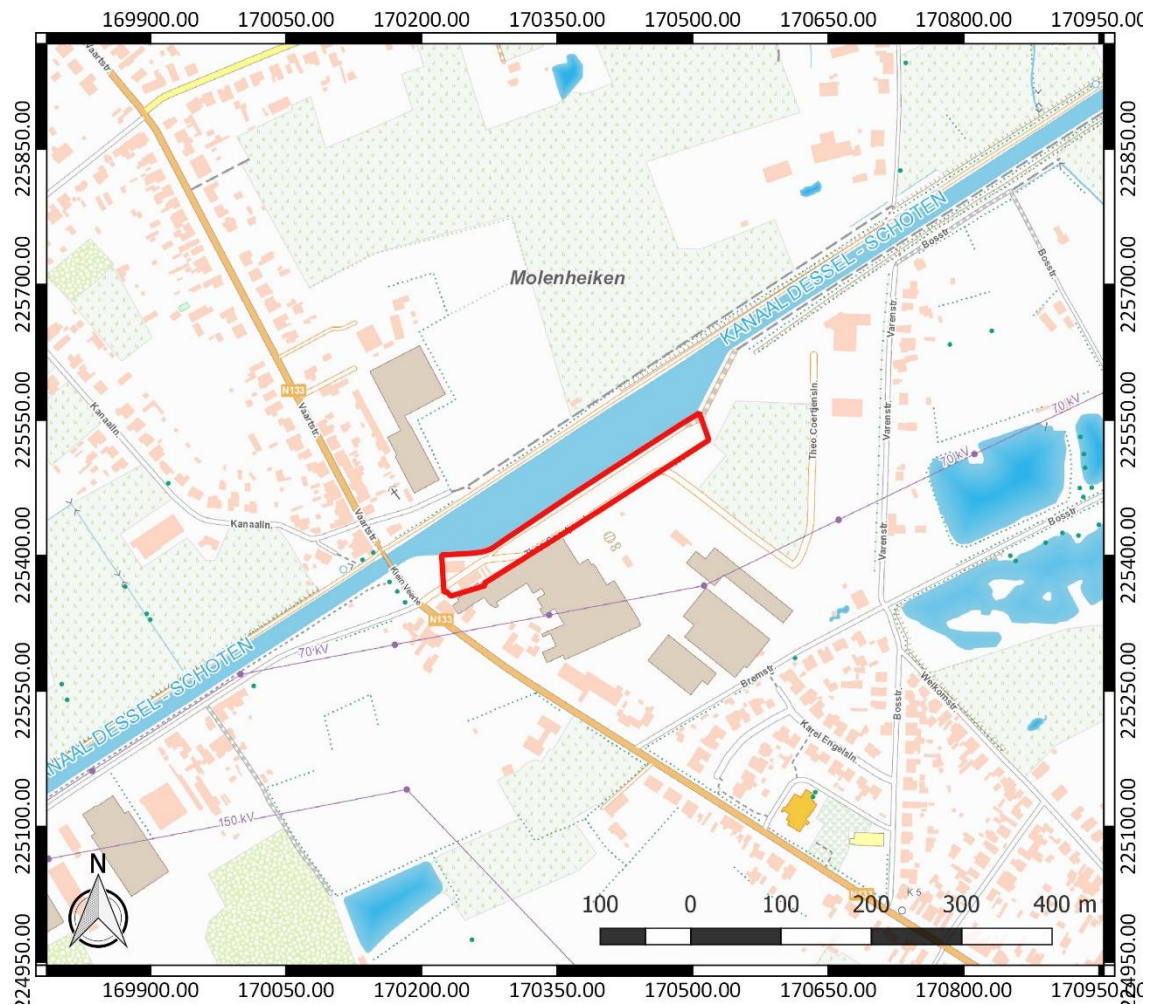
¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

Kadastrale percelen: Brecht, Afdeling 4, sectie D, nummers 760/5G

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 10.780 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 20/06/2022 – 23/06/2022

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, opgehoogde gronden

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

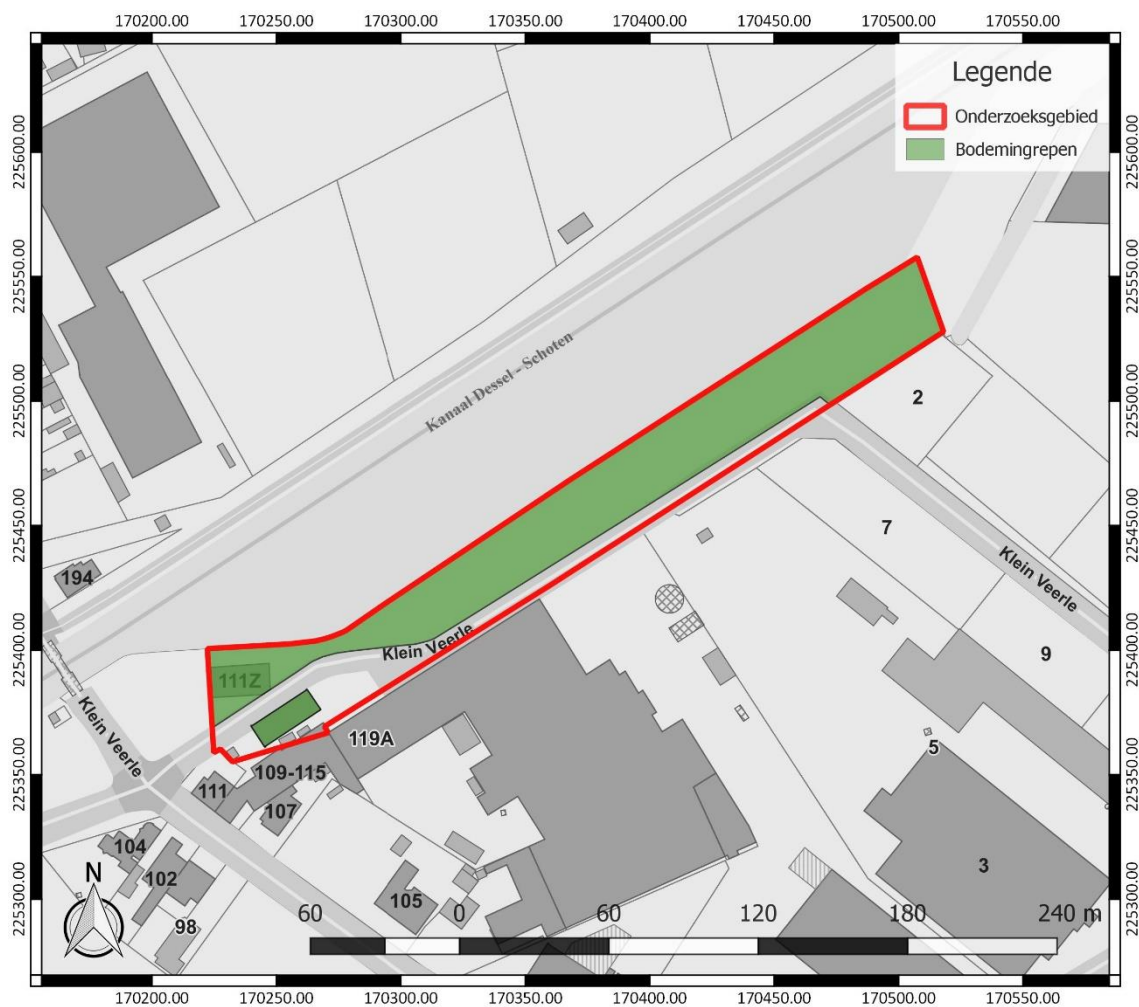
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: in een zone van ca. 8155 m² worden bodemingrepen gepland.

Figuur 3: Aanduiding van de zone waar bodemingrepen gepland worden, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de sloop van twee gebouwen en een deel betonverharding voorzien. De verwachte verstoringsdiepte van zowel de bebouwing als de verharding bedraagt ca. 30 cm. Eén van beide gebouwen is onderkelderd. Het gaat om het zuidelijke gebouw. De kelder is ongeveer 2,30 m hoog. Ter hoogte van de funderingen loopt de verwachte verstoringsdiepte op tot ca. 50 cm. Na de sloop blijft het terrein braak liggen. Putten worden opgevuld met goed verdichtbare grond en worden machinaal genivelleerd. De bestaande weginfrastructuur blijft behouden.

Figuur 4: Zicht op de te slopen bebouwing (Google)

Figuur 5: Te slopen zuidelijke gebouw

Figuur 6: Kelder onder te slopen zuidelijke gebouw

Figuur 7: Inplanting bestaande toestand

Figuur 8: Inplantingsplan ontworpen toestand

2.3.3 Werkwijze

Een archeologienota met beperkte samenstelling mag worden opgesteld omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn.³

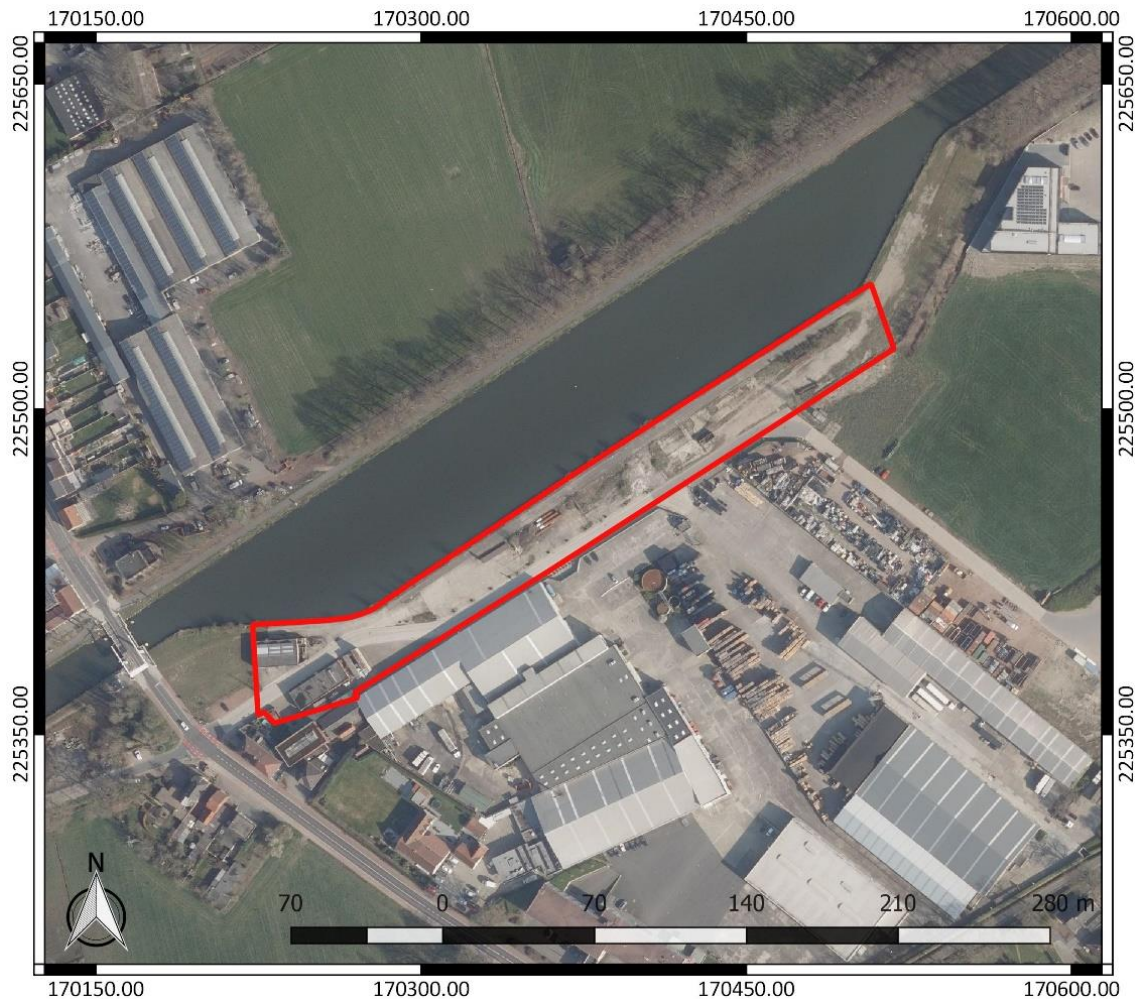
Deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt opgesteld met betrekking tot werkzaamheden op een terrein dat in het verleden opgehoogd werd. Hierdoor kunnen we met aantoonbare zekerheid stellen dat de impact van de geplande werken op het bodemarchief zodanig beperkt is dat het potentieel op kenniswinst laag is. Het assessmentrapport blijft daarom beperkt tot het doorslaggevende aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.

³ Code van Goede Praktijk 4.0, 108

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

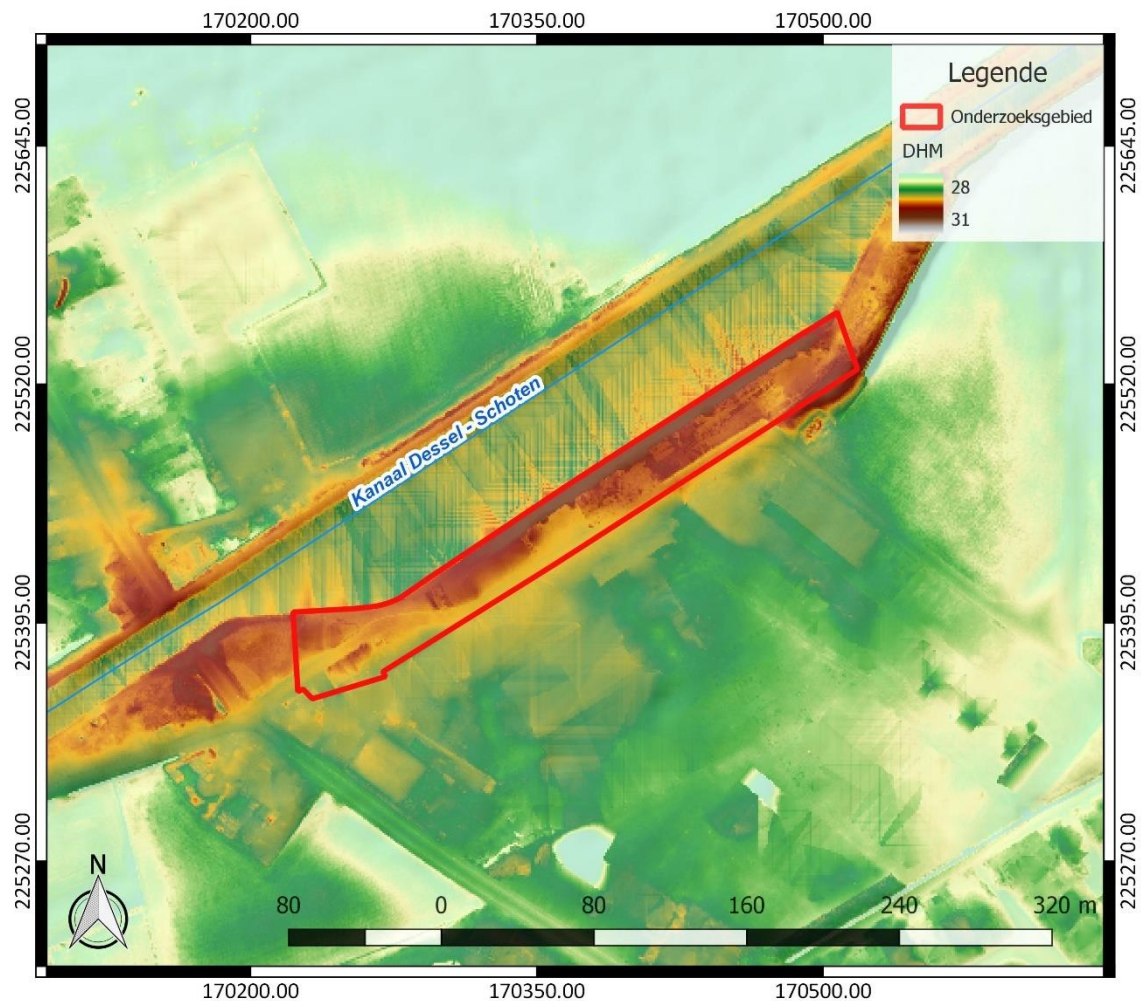
Het onderzoeksgebied is gelegen langs het kanaal Dessel-Schoten (Figuur 9). De bouw van het kanaal werd gestart in 1844.⁴ Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in gebieden voor milieubelastende industrieën.

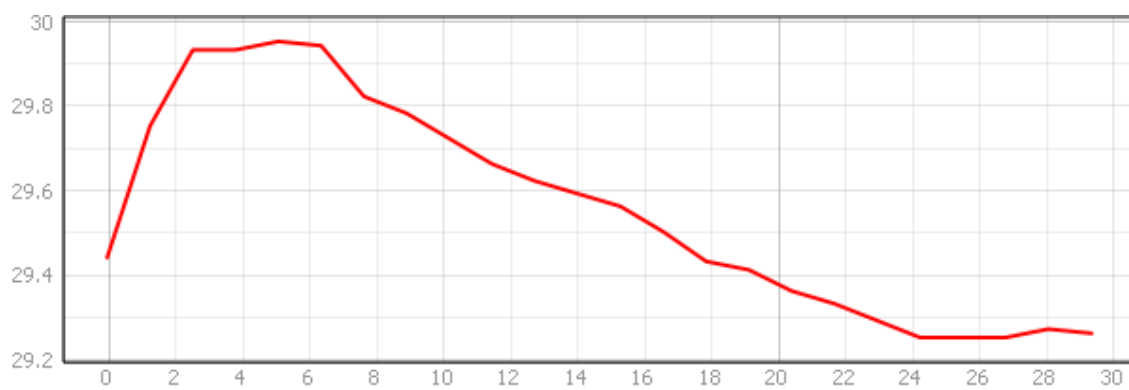
Figuur 9: Luchtfoto van 2021 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Het DTM leert ons dat het terrein vandaag de dag gelegen is op een hoogte van 29,2 tot bijna 30,0 m TAW. Het is vooral hoger gelegen aan de zijde van het kanaal. De hoogteligging van het terrein valt op ten opzichte van zijn omgeving. Het is duidelijk dat het terrein opgehoogd werd bij de aanleg van het naastliggende kanaal. Op basis van het verschil in hoogte tussen het hoogst en het laagste punt zien we dat het terrein in het verleden bijna 80 cm opgehoogd werd en wellicht zelfs meer.

⁴ https://binnenvaartinbeeld.com/nl/kanaal_dessel_turnhout_schoten/kanaal_dessel_turnhout_schoten

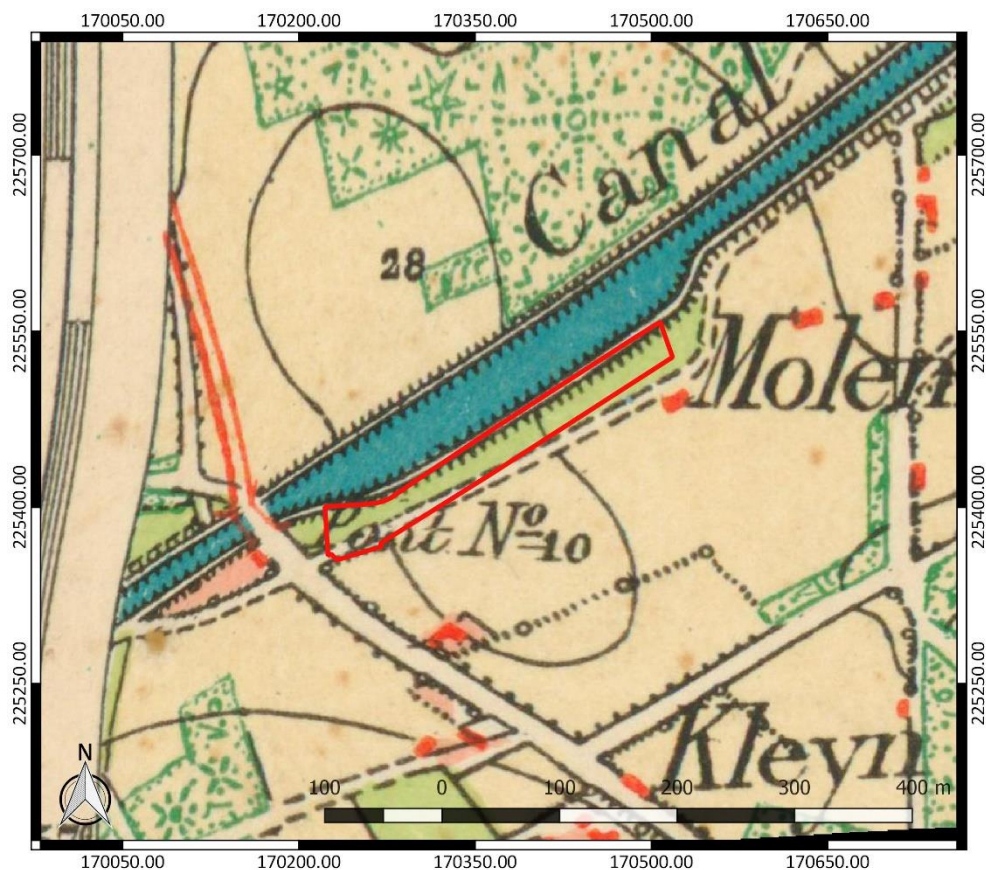
Figuur 10: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

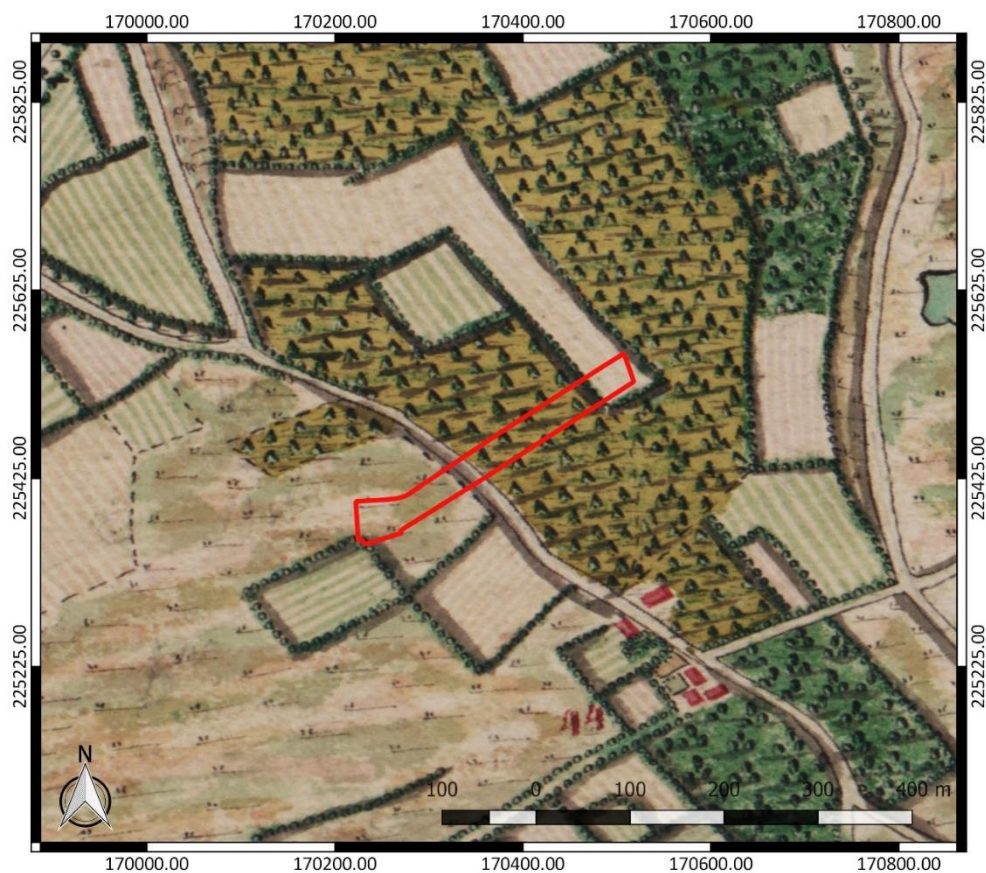
Figuur 11: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Dit wordt verder ook bevestigd door een topografische kaart uit 1872 waar het terrein gesitueerd wordt ter hoogte van de hoogtelijn van 28 m TAW. In dat geval is het terrein in het verleden zelfs ca. 1 tot 2 m opgehoogd.

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), zien we het onderzoeksgebied voorafgaand aan de aanleg van het kanaal (Figuur 13). Het terrein blijkt toen deels bebost geweest te zijn en deels heide. Door het onderzoeksgebied liep vroeger ook een weg.

Figuur 12: Topografische kaart uit 1872 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 13: Kabinetkaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied is gelegen langs het kanaal Dessel-Schoten. Wellicht werd het terrein bij de aanleg van het kanaal Dessel-Schoten opgehoogd. Dat het opgehoogd is, blijkt uit het DTM, dat aangeeft dat het terrein ca. 80 cm hoger ligt aan de zijde van het kanaal dan aan de andere zijde. Een vergelijking met een topografische kaart uit 1872 geeft zelfs aan dat het terrein in het verleden 1 tot 2 m opgehoogd is.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen een zone van ca. 8155 m² binnen het onderzoeksgebied worden bodemingrepen gepland. De voornaamste werken omvatten de verwijdering van de aanwezige verharding en de sloop van twee gebouwen. De bodemingrepen kennen een verstoringsdiepte van ca. 30 tot 50 cm. Enkel ter hoogte van de funderingen van de gebouwen loopt de verstoringsdiepte sterker op, tot ca. 80 cm. Ter hoogte van het zuidelijke gebouw, dat onderkelderd is, zal dat naar schatting oplopen tot 2,50 m. Als we die dieptes aftoetsen tegen die van de gekende ophoging van het terrein, zien we dat de geplande werken het oorspronkelijke bodemarchief niet of nauwelijks zullen raken. Enkel ter hoogte van de te slopen kelder verwachten we dat de geplande werken het oorspronkelijke bodemarchief kunnen verstoren. De zuidelijke woning waaronder zich de kelder bevindt, heeft een oppervlakte van ca. 270 m².

2.4.3 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het terrein in het verleden opgehoogd werd. Waarschijnlijk gebeurde dit bij de aanleg van het kanaal Dessel-Schoten, waar in 1844 aan gestart werd. Een analyse van het DTM maakt duidelijk dat de zone waar bodemingrepen gepland worden, minstens ca. 80 cm opgehoogd is. Een vergelijking met een topografische kaart uit 1872 geeft aan dat het terrein zelfs 1 tot plaatselijk 2 m opgehoogd is in het verleden.

Aan de ene kant is er dus sprake van een opgehoogd terrein. Aan de andere kant stellen we vast dat de geplande werken op het terrein slechts een beperkte verstoringsdiepte kennen, met name maximaal ca. 30 tot 50 cm. De funderingen van de gebouwen zijn vermoedelijk ca. 80 cm diep. Een afweging van de impact van de geplande werken ten opzichte van de verwachte ophoging van het terrein in het verleden maakt duidelijk dat de geplande werken het aanwezige bodemarchief niet of nauwelijks zal verstoren. Enkel ter hoogte van de zuidelijke woning, waar een kelder aanwezig is, zal het oorspronkelijke bodemarchief naar verwachting wel geraakt worden. Deze zone is ca. 270 m² groot, wat erg beperkt is naar ruimtelijk inzicht toe. Dit betekent verder ook dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend archeologisch vooronderzoek te beperkt is om de kosten ervan te verantwoorden. Daarom worden in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de sloop van een deel van de verharding en bebouwing binnen het onderzoeksgebied, diende een archeologienota opgesteld te worden. Omdat het terrein in het verleden opgehoogd werd en de geplande bodemingrepen een beperkte verstoringsdiepte kennen, waardoor het oorspronkelijke bodemarchief nauwelijks geraakt zal worden, bleek de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling mogelijk. Gezien het verwachte beperkte potentieel op kennisvermeerdering, worden geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht in het kader van de geplande werken op het terrein.

4 Bibliografie

4.1 Websites

Binnenvaart in beeld (2022)
<https://binnenvaartinbeeld.com/>

Cartesius (2022)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2022)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2022)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2022)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2022)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2022)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

